

نامزدی

در عرف مردم، از دوران نامزدی تعاریف متفاوتی وجود دارد. برخی فاصله عقد و عروسی را دوران نامزدی محسوب می‌کنند. برخی دیگر زمان بعد از عقد، تا هنگامی که به خانه مشترک بروند را دوران نامزدی می‌دانند و بسیاری دیگر، زمان خواستگاری یا به عبارتی بله‌بران تا قبل از عقد را دوران نامزدی می‌دانند. تعریف درست دوره نامزدی به این تعریف نزدیک است. دوران نامزدی به دوره‌ای می‌گویند که با وعده ازدواج شروع می‌شود و با عقد رسمی پایان می‌یابد و حداقل خانواده اصلی دختر و پسر از آن آگاه هستند. شروع نامزدی می‌تواند با در دست کردن حلقه و احتمالاً یک جشن کوچک نیز همراه باشد.

در قانون مدنی تعریف دقیقی از نامزدی نشده است و به نظر می‌رسد که قانون‌گذار همان تعریف عرفی؛ یعنی فاصله خواستگاری تا ازدواج را به عنوان دوران نامزدی پذیرفته است.

ماهیت حقوقی نامزدی

قوانین راجع به نامزدی در مواد ۱۰۳۵ تا ۱۰۴۰ قانون مدنی آمده به موجب این مقررات، نامزدی یک عقد جایز است و هر یک از دو طرف می‌توانند آن را فسخ کرده و از ازدواج صرف‌نظر کنند، اما در احکام فقه اسلامی و قانون مدنی ایران، نامزدی بدون صیغه عقد دائم یا موقت، کاملاً لغو و بی‌اثر است.

وعده ازدواج، ایجاد علقه زوجیت نمی‌کند؛ اگر چه تمام یا قسمتی از مهریه که بین طرفین برای موقع ازدواج مقرر گردیده، پرداخت شده باشد. بنابراین هر یک از زن و مرد مادام که عقد نکاح جاری نشده باشد، می‌تواند از وصلت امتناع کند و طرف دیگر نمی‌تواند به هیچ‌وجه او را مجبور به ازدواج کرده و یا از جهت صرف امتناع از وصلت مطالبه خسارتی نماید.»

نامزدی نوعی عقد جایز و مقدمه ازدواج است که هیچ‌یک از آثار نکاح بر آن بار نمی‌شود. نامزدها باید روابط خودشان را با محدودیت‌های شرعی تنظیم کنند، باید بدانند قبل از جاری شدن صیغه عقد (موقت یا دائم) هنوز زن و شوهر نیستند، روابط نزدیک آنان به‌ویژه روابط جنسی نامشروع و فرزند ناشی از آن نیز نامشروع است؛ اگر چه در آینده ازدواج کرده و به طور رسمی نکاح خود را ثبت کنند.

شرایط نامزدی

کلمه «نامزدی» همان‌گونه که از لفظ آن برمی‌آید، به معنای "زدن نام" است و پس از آن نام زن به عنوان زوجه بر مرد و نام مرد به عنوان زوج بر زن نهاده می‌شود. به عبارتی نامزدی یا وعده ازدواج، قراردادی است که بین زن و مرد یا پسر و دختر بسته می‌شود. موضوع این قرارداد، ازدواج دو طرف در آینده است. این قرارداد که وعده نکاح نیز نامیده شده است، قرارداد جایز است و هر یک از دو طرف می‌تواند از آن عدول کرده و به دیگر سخن آن را بر هم زند. (ماده ۱۰۳۵)

شرایط اختصاصی نامزدی همان است که در خواستگاری گفته شد. برای درستی قرارداد نامزدی، لازم است که نامزدها شرایط نکاح

در آینده را داشته باشند و هیچ‌یک از موانع نکاح پیش روی آنها موجود نباشد. برای نمونه زن مسلمان نمی‌تواند با مرد کافر نامزد شود.

الف) خسارات مادی

نامزدی و وعده ازدواج با انصراف یکی از دو طرف یا هر دو پایان می‌پذیرد. به علاوه ممکن است مرگ یکی از طرفین یا هر دو به نامزدی خاتمه دهد. در این مبحث وضع هدایا و نامه‌ها مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

۱) هدایا

پس از به هم خوردن نامزدی هر یک از نامزدها می‌تواند به طرف دیگر رجوع کند و هدیه‌ای را که داده است پس بگیرد. به موجب ماده ۱۰۳۷ ق.م.: «هریک از نامزدها می‌تواند در صورت به هم خوردن وصلت منظور، هدایایی را که به طرف دیگر یاپدر و مادر او برای وصلت منظور داده است مطالبه کند. اگر خود هدایا موجود نباشد، مستحق قیمت هدایایی خواهد بود که عادتاً نگاه داشته می‌شود؛ مگر آنکه آن هدایا بدون تقصیر طرف دیگر تلف شده باشد.» ولی «هرگاه وصلت منظور در اثر فوت یکی از نامزدها به هم بخورد و هدیه داده‌شده در اثر تقصیر متوفی تلف شده باشد، رجوع به قیمت ممکن نیست.» (ماده ۱۰۳۸ ق.م.)

چنان‌که از ماده ۱۰۳۷ ق.م. بر می‌آید هدیه دوران نامزدی وضع خاصی دارد و برای وصلت منظور داده می‌شود؛ یعنی نامزدی که به نامزد خود هدیه می‌دهد آن را به شرط وقوع ازدواج در آینده می‌دهد و طرف مقابل نیز هدیه را با همان شرط می‌پذیرد. البته این شرط غالباً یک شرط ضمنی است و گاه نسبت به آن تصریح می‌شود.

توافق دو طرف درباره هدایای نامزدی؛ چه صریح و چه ضمنی، به نوع هدیه نیز بستگی دارد و قانون‌گذار برای هر یک از هدایایی که مصرف‌شدنی است یا عادتاً نگهداری می‌شود، حکم خاصی ایجاد کرده است.

هدایای مصرف‌شدنی

همان هدایایی است که بر اثر استفاده، عین آن از بین می‌رود. مانند تمام خوراکی‌ها، ادکلن و عطرها و ...؛ قیمت هدایایی که عرفاً مصرف‌شدنی‌اند؛ گر چه به امید وقوع نکاح در آینده داده می‌شوند، در صورتی‌که نامزدی بعد از مصرف شدن هدایا فسخ شود، قابل مطالبه نیست؛ زیرا هدیه‌دهنده (واهب) قصد دارد که نامزدش آنها را مانند هر مالک دیگر مصرف کند و او نیز به همان قصد هدایا را می‌پذیرد؛ برعکس هرگاه عین هدایا باقی باشد، هدیه‌دهنده می‌تواند آنها را مطالبه کند؛ خواه نامزدی بر هم خورده باشد یا نه،

با وجود این، ا به عقیده برخی از کارشناسان، از آن‌جاکه هدایای نامزدی و استرداد آنها احکام ویژه‌ای دارد، ممکن است با استناد به مفهوم ماده ۱۰۳۷ ق.م. گفته شود که استرداد هدایا قبل از برهم خوردن نامزدی مجوزی ندارد. عرف و عادت و اراده ضمنی طرفین هم این نظر را تأیید می‌کند؛ لیکن چنان‌که گفته شد، نامزد می‌تواند برای فسخ نامزدی و استرداد هدایای موجود رجوع کند.

هدایایی که عرفاً نگهداری می‌شوند

هدایایی که استفاده متعارف از آنها باعث از بین رفتن عین آن نمی‌شود، مانند طلا و جواهرات؛ وضع این هدایا مانند هدایای مصرف‌شدنی است با این تفاوت که چون عرفاً نگهداری می‌شوند، گیرنده هدیه با این شرط ضمنی آنها را می‌پذیرد که نگهداری کند؛ بنابراین هرگاه نامزدی که هدیه گرفته است در نگهداری آن تعدی و تفریط کند و این کوتاهی به تلف هدیه بینجامد، باید با پرداخت قیمت خسارت طرف دیگر را جبران کند، ولی اگر هدیه بدون تقصیر نامزد تلف بشود، او مسئول نیست؛ زیرا اولاً مالک هدیه بوده است، و ثانیاً برخلاف شرط ضمنی رفتار نکرده است.

ولی، چنان‌که در هدایای مصرف‌شدنی گفته شد، به دلیل اینکه اصولاً هدایای نامزدی؛ خواه مصرف‌شدنی خواه هدایای که عرفاً نگهداری می‌شوند، به امید وقوع نکاح در آینده داده می‌شوند، به هم خوردن نامزدی به هر دلیل که باشد، سبب انفساخ قرارداد هدیه شده و گیرنده را به برگرداندن عین هدایایی که موجود است و مثل یا قیمت هدایایی که با تقصیر گیرنده تلف شده‌اند، ملزم می‌کند.

با وجود این چنان‌که نامزدی به علت فوت یکی از نامزدها به هم بخورد، برخلاف این قاعده حقوقی، حق رجوع به قیمت هدیه‌ای که در اثر تقصیر نامزد تلف شده به طرف مقابل داده نشده است. ماده ۱۰۳۸ ق.م. در این باره می‌گوید: «مفاد ماده قبل از حیث رجوع به قیمت در موردی که وصلت منظور در اثر فوت یکی از نامزدها به هم بخورد مجری نخواهد بود.»

۲) وضع نامه‌ها و عکس‌ها

به نظر می‌رسد عکس‌هایی که در دوره نامزدی میان طرفین رد و بدل شده است، نیز از مصادیق هدیه و قابل استرداد است، اما درباره وضعیت نامه‌های دوره نامزدی دو نظر وجود دارد: عده‌ای معتقدند نامه را نمی‌توان عرفاً جزو هدایا به شمار آورد؛ چراکه عرفاً گیرنده نامه، مالک آن تلقی می‌شود. بنابراین اگرچه صرف‌نظر از وظیفه اخلاقی و عرفی - از نظر حقوقی نمی‌توان مالک را به استرداد نامه ملزم کرد، اما کسی که مطالبه هدایا را کرده تأکید می‌کند که اگر دریافت‌کننده نامه از آنها سوءاستفاده کرده و از این راه زبانی به نویسنده نامه وارد آورد، مکلف به جبران خسارات وارد آمده خواهد بود. علاوه بر اینکه مستنبط از ماده ۱۰ قانون مسئولیت مدنی دادگاه می‌تواند به درخواست خواهان و برای رفع ضرر از وی، دریافت‌کننده را به استرداد نامه یا امحای آن مجبور کند.

در مقابل، برخی حقوق‌دانان اعتقاد دارند نامه‌هایی که در دوران نامزدی بین طرفین مبادله می‌شوند، در حکم هدایای مصرف‌شدنی‌اند؛ یعنی اولاً گیرنده هدیه مالک آن می‌شود و می‌تواند آن را از بین ببرد، ثانیاً به دلیل اینکه به شرط وقوع نکاح در آینده مبادله می‌شوند، برهم خوردن نامزدی شرط ضمنی انفساخ هدیه است و گیرنده را به برگرداندن نامه ملزم می‌کند. اجرای این تعهد از نظر اجتماعی، اخلاقی و روابط خانوادگی نیز مفید است و مانع بروز پاره‌ای از مشاجرات و اختلافات احتمالی می‌گردد.

بیشتر بدانیم

اگر تعهد رسمی در دفترخانه مبنی بر وعده به ازدواج باشد این امر الزام برای ازدواج برای هیچ یک از طرفین نمی‌باشد.